

מראי מקומות - בבא מציעא פ'

אין יכולין לומר דכ"א יודע דחבירו חייב, דבאמת אנו מסתפקים מי נחשב להפושע, וכיון שכן, כ"א פטור מדינא מלשלם מדין עצמו, וא"כ גם הערב אינו חייב, דהערב יכול לטעון דהאחר פטור מספק, וממילא גם הערב אינו חייב בשבילו, וא"כ שפיר הק' תוס'.

(ג) **א"ר יוחנן, המוכר פרה לחבירו וכו'-** העיר בהערות להגרי"ש, מה ענין הא דר' יוחנן במקח טעות לסוגיין. וכ' דאולי נימא דכמו שיש מקח טעות במכירה, כך יש בשכירות.

(ד) **ואמר לו פרה זו נגחנית, וכו'-** הק' המעיני החכמה, דלכאור' משמע מהגמ' כאן דנגחן הוא מום, ולמה, הא קיי"ל דיכול לומר לשחיטה מכרתיו. ותי' או דמיירי בגברא דזבנא לרידיא, או דשאני פרה, דאפי' אם אינו לוקח לרידיא, אולם הרבה לוקחים אותו לולדות ולחלב, וא"כ אולי אפי' לסתם הוי מום. אולם הניח זה בצ"ע, דהא הפוסקים לא חילקו כן בין פרה לשור.

(ה) **והי' בו מום א', וסנפו בין המומין, הר"ז מקח טעות - פרש"י,** דא' מן המומין שהזכיר באמת הי' מום בה, והשאר לא היו, ואמרי' דיכול הלוקח לטעון דכשם ששאר המומין לא היו, גם מום זה לא הי', ואדעתא דהכי לא לקחה. אבל הרשב"ד (הובא בשטמ"ק) פי' דמיירי דבאמת לא פירש המום שיש בה, אלא הזכיר כמה מומין, והלוקח קיבל כולן, אז הי' דלא יהי' מק"ט, דכשם שקיבל זה, כך קיבל זה, וע"ז אמרי' דבאמת לא קיבלם כלל, אלא הכיר שבאמת לא היו, ולכן שפיר הוי מק"ט, אבל אם הזכיר אותו מום דבאמת אית בה, אז ודאי לא הוי מק"ט. ועל דרך זה ביאר גם שאלת הגמ' אח"כ, היו בה כל מומין הללו מהו, דהיינו דכל המומין שפי' יש בה, מהו הדין, האם גם בכה"ג אמרי' דכיון שלא הזכיר מום זה, הוי מק"ט, או דלמא כיון דיש בה כל מומין הללו, שפיר צריך לחוש למומין אחרים, וע"ז השיב הגמ' דבאמת בכה"ג אינו מק"ט.

(א) **השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בבקעה, אם נשבר הקנקן פטור - כ' הנמוקי יוסף (מט: בדפיו),** דאף דאמרי' דהיכא דלא פשע בעל הקרקע דהפועלים חייבין משום דודאי פשעו, מ"מ קתני "פטור", ולא קתני דהפועלים חייבים, וצ"ל דכאן מיירי דנערים של המשכיר הם, ולכן אין שייך לתבוע ממי שהוא לשלם על הקנקן הנשבר (וכ' המהרש"א דהנ"י הוא פי' לדברי רש"י, שג"כ כ' דהנערים של המשכיר הם, דהיינו דס"ל להמהרש"א דזהו ג"כ כוונת רש"י).

(ב) **תרוייהו משלמין - פרש"י,** שהי' להם להזהר מאד, דבדבר מועט שעיוות אף המנהיג נשבר, וא"כ הו"ל דבר המוטל בספק. והק' תוס' דהא לא קיי"ל כסומכוס דס"ל דדבר המוטל בספק חולקין, אלא כרבנן דהמע"ה, ואי הוי ספק הוי שניהם פטורים. ולכן פי' תוס' דנחשב דשניהם פשעו, דהו"ל לכ"א להזהיר על חבירו. וע' ברש"ש שהביא מש"כ תוס' בב"ב (סב:) שיש דברים דאפי' לרבנן אמרי' דחולקים, וכ' דלפי דבריו א"ש הא דכאן. וע"ע בתרומת הדשן (של"ג) דצידד דאולי הי' מקום לחייב כ"א מהם מדין מתוך שאינו יכול לישבע משלם, דהיינו דאין יודעין בברירות דלא פשעו, וא"כ בכה"ג לא נאמר המע"ה, אלא כ"א צריך לשלם מדין מתוך שאינו יכול לישבע משלם. וכ' דאין הביאור דספק הוא כדמשמע לכאור' מדברי רש"י, דהם גופא היו מסופקין אם פשעו או לא, אלא הספק הוא בסתם שדה גונדרי, האם זה כשאר שדות, ומי שנקט מנא אחראי, או לא. אבל הם מעצמם יודעין בודאות דלא פשעו, ולכן שפיר יכולים לישבע שלא פשעו, ולדבריו הדרה קו' תוס' לדוכתי', למה לא אמרי' בה המע"ה. וע"ע בחי' רעק"א שהק' על תוס', לימא דכ"א חייב לשלם ממ"ג, דבאמת כ"א נעשה ערב על של חבירו, וא"כ, לימא דממ"ג חייב, או מדין עצמו או מדין ערב, וא"כ שפיר יש לחייב כאו"א לשלם חצי. ותי' דלא אמרי' הכי אא"כ הערב מודה דחבירו אומר אמת, ויהי' חייב בב"ד, אז אם כופר הלוה חייב הערב לשלם. אבל כאן, הרי

היכא דנושא עליו לתך במזיד, וצ"ע (אולם ע' בקצות [ש"ח, א'] דנקט דבאמת אין כאן שליחות יד, כיון דראוי שיעור זה לסתם חמורים).

(ט) **אביי אמר קשה כמשאוי תנן, נפחא כי תקלא-** הק' הרמב"ן, הא גלוי וידוע לכל שהחמור מוליך כפלי כפלים תבן מתבואה, וא"כ מה שיין לומר דנפחא כי תקלא. והביא מהראב"ד דמתני' בגדושות עסקי', וגדישה דשעורים גדול מגודש דחטים. אבל הק' הרמב"ן דאי"ז מיישב אלא חטים ושעורים, אבל אינו מיישב תבן עם תבואה. ולכן פי' הרמב"ן דס"ל לאביי דכל המשנה ידו על התחתונה, ותולין לו בדברים שאין דרכן בכך, ולשיטתו אזיל, דס"ל פשע בה ומתה כדרכה חייב.

(ז) **לא צריכא אלא לאגרא יתירא-** כ' הריטב"א דמכאן מבואר דפחות מכשיעור היזק אינו חייב אפי' בשכר הוספה (דאל"ה, מ"ש שיעור קב דנקט, אע"כ דפחות מכשיעור זה פטור). אולם ע' בתורת חיים דכ' דלמרות דפשטות הגמ' משמע כן, אבל אינו מסתבר, דלמה יטריח עצמו לפחות מקב חנם. וליכא למימר דמחיל, שהרי קשה לו תוספת טירחא זו, ואין אדם רגיל למחול על כך. ולכן ביאר דמה דאי' דצריך ליתן לו אגרא יתירא, היינו למשל אם שכרו לשאת שלשים קב לשלשים זוז, אם הוסיף קב א' אין משלם רק זוז בשביל קב זה, אלא צריך להוסיף יותר מזוז, דקב זה קשה לו טפי מסתם קב שדרכו לישא. וכן דייק מדברי הרמב"ם (שכירות ד', ו'), דכ' דאפי' בפחות מכשיעור זה צריך לשלם שכרו, א"כ ע"כ מה דאמרי' בגמ' דנפק"מ לאגרא יתירא, היינו שנותן טפי מכשיעור (אבל ודאי אם מוסיף קצת, צריך להוסיף קצת אגרא).

(יא) **הוא סבור חולשא הוא דנקיט ליי-** תמה הרמב"ן, למה צריך לשלם, האם שומר הוא על גוף הפועל, ולכאוי' אין שיין כאן נזקי אדם, שהרי ההיזק לאו מכחו אזיל, והניח בקו'. וע' בריטב"א שהק' בנוסח אחר, דהא הפועל הטעה את עצמו, וא"כ למה יהי' בעל הבית זה חייב עליו. ותי' דכיון שהטעהו, שהי' סבור שאמר לו אמת, ועל פיו סמך עליו

(ו) **וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב-** כ' הרמב"ן והריטב"א דדוקא נקט על משאו, דהיינו משאו הראוי לו, שאילו שכר חמור שראוי להוליך לתך ע"מ שיוציא בו חצי לתך, והוציא בו לתך ומת, פטור, כי בודאי לא מת מחמת התוספת, רק שצריך לשלם לו שכר על מה שהוסיף. וע' ברמב"ם (שכירות ד', ו') שכ' דהיכא דשכרו לשאת משקל ידוע והוסיף עליו חלק א' משלשים ומת, חייב. וכ' המגיד משנה דס"ל להרמב"ם דאפי' אם המשקל שסכם עמו אינו כפי מה שהחמור ראוי לסבול, מ"מ חייב אם הוסיף חלק א' משלשים, ודלא כהרמב"ן והריטב"א. וע' בקצות (ש"ח, א') שכ' דכל המח' רמב"ם ורמב"ן הוא רק היכא דאין ידוע למה מתה, אבל אם ניכר דמתה מחמת המשאוי, אז אע"פ שסתם חמורים יכולים להוסיף עד לתך, מ"מ נחשב כפשיעה וחייב.

(ז) **להביא לתך חיטין והביא לתך שעורין, פטור-** לכאוי' זה פשוט, שהרי אינו מוסיף לא במשקל ולא בנפח. וכ' הראב"ד (הובא בשטמ"ק), דהמציאות הוא שכל סאה של שעורים מקבל גודש הרבה יותר מן החטים. והסיפא לפרש הרישא בא, דהיינו, דהא דאמרי' ברישא להביא עליה חטים והביא עליה שעורים דחייב, דוקא כגון שהוסיף במדתו הוא, אבל מדה במדה, כגון לתך בלתך, פטור אע"פ שהנפח יותר גדול מפני הגודש, לפי שאין תוס' משאו די לגודש שישלים המשא.

(ח) **ואם מוסיף על משאו חייב-** ע' בחזון יחזקאל (ז', ו') שכ' דלשון הגמ' והפוסקים משמע דחייב אפי' בשוגג, וכ' דמזה מוכרח דסיבת החיוב מדין מזיק ולא מדין שליחות יד, וקיי"ל דאדם מועד לעולם וחייב אפי' בשוגג, אבל מדין שליחות יד לא יהי' חייב אלא במזיד. וכ' דלפי"ז א"ש מש"כ הראשונים שהבאנו לעיל דהיכא ששוכרו לחצי לתך, ולמעשה נושא עליו לתך, דפטור, משום שהמחייב כאן אינו שליחות יד, אלא מזיק, ואנן סהדי דמשא כזה לאו היזק הוא, ולכן פטור. אבל העיר ע"ז, דמהו אם באמת נושא עליו לתך במזיד, דל מהכא המחייב של מזיק, תיפוק ליי' מדין שליחות יד, וזה שפיר שיין

ועי"ז ניזוק, הר"ז גירי דילי, כמראה דינר לשלחני וא"ל שהוא יפה, ונמצא שאינו יפה. **וע"ע באור שמח** (שכירות ד', ז') דתמה על קו' הרמב"ן, וכ' דלכאו' פשוט הוא דהו"ל כאבנו סכינו ומשאו דלא אפקרינהו, דלכ"ע חייב. ועפ"ז ביאר מש"כ הטור בשם הרמ"ה דאינו חייב בד' דברים, דהא הוי ממונו המזיק, דאינו חייב בד' דברים (אולם כ' דא"ש בלא"ה, דהא ד' דברים אינו חייב אלא במזיד, וכאן מיירי דההיזק הי' בשוגג). **וע"ע בקצות** (ש"ח, ב'), שביאר כוונת הריטב"א הנ"ל דהחויב הוא מדינא דגרמי, ועפ"ז פי' דברי הרמ"ה הנ"ל, דכיון דאינו אלא גרמי, ממילא אין שייך בזה ד' דברים. אבל לפי תי' של אביי, דחבטו לאלתר, אה"נ יהי' חייב ד' דברים. אולם ע' **בנתיבות** (שם, ג') דכ' דלעולם אינו אלא חיוב מדין גורם, וממילא אפי' בחבטו לאלתר אינו חייב בד' דברים.

(ב) **כל האומנין** - כ' **רעק"א** דנקט "כל" האומנין לומר דאפי' באומנין דלא יהיב לי' טפי פורתא, מ"מ הוי ש"ש, דאין הטעם משום דיהיב טפי פורתא.

(ג) **שמור לי ואשמור לך, שומר שכר** - כ' **הרא"ש** (ט"ז), "ואע"פ שלא משכו השומר, דש"ח וש"ש חייבין כשקבלו עליהן לשמור". אולם **השטמ"ק** הביא מהראב"ד דכ' דכיון דא"ל הנח לפני, הוי כמי שאמר הכישה במקל והיא תבא, דזהו הוי משיכה, דכי מייתא קמי' בשליחותא דידי', כמי שמשכה הוא דמי, ומיירי בסימטא דמקום משיכה היא. א"נ הד' אמות שלו בסימטא הוי כחצירו (וא"כ אף לא בעי משיכה, דהא הו"ל כקנין חצר).

(ד) **איבעית אימא כדמחליף רבה בר אבוה ותני וכו'** - **פרש"י**, אף אם אומן דומה לשוכר, יש לאוקמי' מתני' כר"מ ע"פ הא דהחליף רבה בר אבוה. והק' **הפני יהושע**, א"כ נמצא מתני' דלא אתי כדר"י, והרי בסיפא פליג ר"י, ומשמע דברישא מודה, וע"ש מש"כ לפרש הסוגיא דלא כרש"י.